

РЕАЛІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.

І. Петлін

В даній статті висвітлено сутність поняття „сільський зелений туризм”; відмінність цього поняття від поняття „екотуризм”; принципи розвитку; організаційно-правовий статус сільського зеленого туризму; переваги та недоліки цього виду діяльності. Описані заходи, які можна було б вирішити на селі за рахунок розвитку сільського зеленого туризму; пропонуються прямі і непрямі важелі регулювання даного виду діяльності між державою та суб'єктами підприємництва.

Ключові слова: сільський зелений туризм, екотуризм, мале підприємництво.

Туристична галузь незважаючи на політичну і економічну нестабільність в нашій державі демонструє поступове зростання, яке проявляється в нарощуванні обсягів виробництва туристичного продукту.

В Україні останніми роками особливої популярності набуває сільський зелений туризм.

Сільський зелений туризм, як поняття чи соціально-екологічно-економічна категорія щойно входить в обіг широкого українського загалу завдяки окремим науковцям та дослідникам. У зв'язку з такими обставинами значна частина публіки, яка причетна до туристичної сфери з розумінням оцінює проблеми туристичної діяльності, але це не знаходить там місця сільському зеленому туризму. Зрозуміло, що при неусталених позиціях годі говорити про швидкий розвиток цієї вітки туристичної діяльності.

На думку дослідників М.Й. Рутинського та Ю.В. Зінька, які цитують Ed. S.Medlik, під сільським туризмом розуміють відпочинковий вид туризму, зосереджений на сільських територіях, який передбачає розвиток туристичних шляхів, місць для відпочинку, сільськогосподарських і народних музеїв, а також центрів з обслуговування туристів з провідниками та екскурсоводами [6, с.17].

Ці дослідники в навчальному посібнику „Сільський туризм” вважають, що для успішного розвитку сільського зеленого туризму регіон повинен володіти такими рисами:

чисте природне середовище, низький рівень урбанізації та індустріалізації, обмежена інтенсивність сільськогосподарської та лісової продукції, сприятлива аграрна структура (господарства середньої величини), гармонійний агрокультурний ландшафт, невеликі доходи людей (що стимулювало б їх зайнятість у цій сфері), вільні ресурси помешкань.

Поняття „сільський зелений туризм” близьке за змістом до поняття „екологічний туризм”. Але між ними є різниця, тому що, по-перше, об'єктом екотуризму виступає дика природа (первинні, незачеплені діяльністю людини

ландшафти), а об'єктом зеленого туризму є вторинні ландшафти, тобто змінені в процесі господарської діяльності людиною.

По-друге, екотуризм передбачає заняття різними формами активної рекреації (піший, велосипедний, водний, кінний, збиральництво, рибальство, мисливство, фауністичні та флористичні, культурологічні й етнографічні поїздки) у природних ландшафтах без заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу, а сільський зелений туризм – це тимчасове переміщення туристів у сільську місцевість з метою відпочинку та ознайомлення з місцевим способом життя, культурою, традиціями, звичаями [5, 79].

Тобто сільський зелений туризм - це відпочинково-пізнавальний вид туризму, зосереджений на сільських територіях, який передбачає заняття різними формами активної і в більшій мірі пасивної рекреації, без заподіяння шкоди природному навколишньому середовищу і не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти їх потреби.

Тому в основі розвитку сільського зеленого туризму мали би знаходити втілення наступні принципи:

- охорона навколишнього природного середовища, мінімізація збитку в процесі туристичної діяльності, екологічний нагляд за станом туристичного освоєння території;
- контрольоване використання технологій туристичного обслуговування;
- соціальна справедливість щодо місцевих громад (прибуток і інші блага від цього виду діяльності мають розподілятися на паритетних засадах, з урахуванням інтересів місцевого населення);
- естетична гармонізація туристичного природокористування (туристична інфраструктура повинна органічно вливатися в історично сформоване середовище і зберігати унікальну своєрідність кожної місцевості.

Сільський зелений туризм в Україні пройшов два етапи свого розвитку, а зараз знаходиться уже на третьому.

I етап. Формування СЗТ. Кінець XIX – середина XX ст. Цей період характеризувався відпочинком та творчою працею заможних городян у знайомих їм селян, у приватних садибах та маєтках. Це явище ще не розглядалося як туризм і не було організованим.

II етап. Становлення приватних форм СЗТ – 60-90 роки XX ст. У цей період популярним був відпочинок в орендованих туристами кімнатах (квартирах) на гірських курортах або ж у Криму, що частіше було спричинене відсутністю вільних місць у пансіонатах чи санаторіях. Це не був відпочинок у селі, частіше за все це була курортна місцевість, проте частина туристів все ж зупинялася в сільських оселях. Це була у більшості випадків нелегальна і стихійна діяльність.

III етап. Становлення правових форм СЗТ – з 90-их років XX ст. Поняття СЗТ з'явився із заснуванням Спілки сприяння розвитку СЗТ в Україні (1996р.) [3, 27].

Згідно з чинним законодавством суб'єкти сільського зеленого туризму мають такий організаційно-правовий статус: сільський зелений туризм як вид підсобної діяльності; сільський зелений туризм як вид малого підприємництва.

Як вид підсобної діяльності сільський зелений туризм полягає в тому, що власники агро осель збувають (або можуть збувати) продукцію власного підсобного господарства.

Як вид малого підприємства – це підприємство, де задіяно близько 25 осіб, а якщо власники займаються виробничою діяльністю (в даному випадку виготовлення сувенірів, предметів, які притаманні лише для цієї місцевості) – близько 50 осіб [1 ст.2 п.2].

Мале підприємство значною мірою визначається трудовим потенціалом, професійним рівнем його робітників. Цілі такого підприємства виходять з концепції людини і мотивуючих факторів.

Відповідно до концепції людини цілі малого підприємства переслідують з одного боку, досягнення рівня споживання, стану зовнішнього оточення, освіти населення, певного рівня соціального розвитку, медичного забезпечення та ін., а з іншого – його цілі співпадають з цілями середніх і великих підприємств: зберігання матеріального заохочення до праці, покращення умов праці, підвищення кваліфікації працівників, зменшення екологічної шкоди та виконання державних програм.

Концепцію розвитку малого бізнесу в Україні на сьогодні характеризують три напрямки:

- доступність різних видів ресурсів і можливість використання їх для отримання прибутку (в даному випадку природно-рекреаційних ресурсів);
- ефективне управління і постійне використання інновацій;
- творча ініціатива суб'єкта-господаря, яка стає головним фактором економічних процесів [4, с.58].

За організації бізнесу найбільший інтерес викликають малі підприємства, тому що ці підприємства мають кращі стартові можливості, а цьому сприяє швидкий обіг ресурсів, способи поєднання власності та управління, оперативність у винесенні рішень, високий динамічний розвиток.

Сільський зелений туризм потрібно розглядати як невід'ємну складову програми комплексного соціально-економічного розвитку села і його відродження.

Серед основних передумов розвитку сільського зеленого туризму в Україні можна виділити такі: вигідне розташування (центр Європи, перехрестя транспортних шляхів), сприятливі природно - кліматичні умови, багатий рослинний і тваринний світ, джерела мінеральних вод, багата історико-культурна спадщина, невеликі доходи переважної більшості населення, розвиток сільського зеленого туризму не потребує значних капіталовкладень.

Однак, потрібно виділити і недоліки сільського зеленого туризму, зокрема такі як: займаються заможні селяни і це поглиблює соціальне розшарування сільських жителів, туристичний сезон збігається з сезоном польових робіт, культура села поступово відмирає, транспортна віддаленість осередків відпочинку, невідповідність запитам сучасного туриста.

Починаючи з початку 90-их років минулого століття в Україні в сільській місцевості спостерігаються негативні структурні зміни: зменшення кількості населення, зростання безробіття, зубожіння значної частини населення, що спричиняє міграцію (відтік) сільських мешканців до міста в пошуках роботи, і в гіршому випадку – за кордон, погіршення соціального захисту населення, втрата сільської ідентичності.

За рахунок розвитку сільського зеленого туризму можна забезпечити сталий економічний, демографічний розвиток на селі. А саме:

- розширення зайнятості і отримання додаткових доходів жителями сільських місцевостей;
- реалізація продукції власного підсобного господарства;
- забезпечення використання селянських помешкань, підвищення естетики сільських осель;
- поліпшення інфраструктури туристичних послуг;
- розвиток культурної спадщини села, підтримка місцевих звичаїв, обрядів і традицій.

На сьогоднішній день можна виділити низку проблем, які гальмують розвиток сільського зеленого туризму, серед яких варто виділити відсутність системи підготовки профільних фахівців, навчання і перекваліфікації сільських господарів, незайнятого сільського населення; відсутність маркетингової та рекламної стратегії, низька якість інформаційно-реklamних матеріалів; відсутність продуманої системи розповсюдження інформаційно-туристичної продукції, не створена належного рівня нормативна база; сільський зелений туризм не позбавлений тіньової сфери. Багато приватних осіб, які займаються наданням таких послуг, не маючи відповідних ліцензій і не сплачуючи жодних податків, приймають чималі групи туристів.

Економічні відносини, що виникають між державою і підприємцями, які займаються наданням послуг в галузі сільського зеленого туризму, потребують державного регулювання. Вони повинні регламентуватися окремим законом України “Про сільський туризм”.

В сучасних умовах при регулюванні відносин між державою і підприємцями цього виду діяльності послуговуються такими нормативними документами: Закон України “Про туризм” від 15.09.1995р. №325/95 – ВР, Закон України “Про особисте селянське господарство” від 15.05. 2003р. №742 – IV, Закон України “Про ліцензування певних видів діяльності” від 01.06. 2000р. №1775 – III, Інструкція Державного комітету України про туризм “Про порядок видачі суб’єктам підприємництва спеціальних дозволів (ліцензій) на діяльність, пов’язану з наданням туристичних послуг” від 27 липня 1994 року № 79, Указ Президента України від 02.03.2001 року “Про підтримку розвитку туризму в Україні”, Указ Президента України від 14.12.2001 року “Про заходи щодо забезпечення реалізації державної політики в галузі туризму”.

Для успішного розвитку СЗТ потрібно залучати до цього органи місцевого самоврядування, тому що вони краще знайомі з проблемами туризму в даному регіоні, тобто вони мають стати посередниками між власниками садиб, неурядовими організаціями, місцевими громадами.

З метою врегулювання юридичних відносин між державою і підприємцями даного виду діяльності, держава повинна використовувати важелі прямого впливу і непрямі важелі регулювання.

Серед важелів прямого впливу слід виділити:

- прийняття законів та інших нормативно-правових актів (зокрема прийняти закон України “Про сільський туризм”);
- запровадження ліцензування діяльності та державна реєстрація підприємства, яке займається сільським зеленим туризмом;
- державний контроль за розміщенням туристичних об’єктів і

використанням історико-культурних пам'яток минулого;

- введення стандартизації та сертифікації туристичної діяльності;
- запровадження фінансової гарантії відповідальності туристичних підприємств перед своїми клієнтами.

До непрямих важелів регулювання цих відносин потрібно віднести:

- державну політику розвитку туризму;
- залучення вітчизняних та іноземних інвестицій до розвитку цього виду діяльності;
- створення сприятливого податкового і валютного клімату;
- створення пільг щодо кредитування та страхування туристичної діяльності;
- створення рівних можливостей на ринку туристичних послуг для всіх суб'єктів підприємництва незалежно від форм власності;
- сприяння розвитку конкуренції і забезпечення дотримання антимонопольного законодавства в цьому виді діяльності.

Для України розвиток сільського зеленого туризму є досить актуальним, тому що через нього можна забезпечити вирішення таких проблем як: створення сприятливого середовища туроператорів, турагентів та інших учасників туристичної діяльності, формування конкурентного середовища розвитку туризму, активізація досліджень проблем розвитку туристичної галузі, посилення дієвості місцевих органів влади і інститутів, підвищення зайнятості місцевих мешканців, зростання частки доходів громадян, що сформовані за рахунок туристичної діяльності, підвищення якості навколишнього середовища через високий рівень екологічної відповідальності мешканців та туристів, подолання нерівності розвитку регіонів.

1. Закон України „Про підприємства в Україні” від 27 березня 1991 року.
2. Закон України “Про туризм” від 15.09.1995р. №325/95 – ВР
3. Васильєва Н.В. Розвиток сільського зеленого туризму в Україні//Науковий вісник 4(11), 2008. - С.27.
4. Донець Л.І., Романенко Н.Г. Основи підприємництва. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 320 с.
5. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224с.
6. Рутинський М. Й., Зінько Ю.В. Сільський туризм: Навч. посібник. – К.: Знання, 2006. – 271с.

REALITIES AND RECOMMENDATIONS ARE IN RELATION TO DEVELOPMENT OF RURAL GREEN TOURISM IN UKRAINE.

I. Petlin

In this article essence of concept is reflected „rural green tourism”; a difference of this concept is from the concept of „ekoturizm”; principles of development; organizaciyno-pravoviy status of rural green tourism; advantages and lacks of this type of activity. Measures which can it would be be decided on a village due to development of rural green tourism are described; the direct and nepryami levers of adjusting of this type of activity are offered between the state and business entities.

Keywords: rural green tourism, ekoturizm, small enterprise.

РЕАЛИИ И РЕКОМЕНДАЦИИ ОТНОСИТЕЛЬНО РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМА В УКРАИНЕ.

И. Петлін

В данной статье отражена сущность понятия „сельский зеленый туризм”; отличие этого понятия от понятия „екотуризм”; принципы развития; организационно-правовой статус сельского зеленого туризма; преимущества и недостатки этого вида деятельности. Описаны мероприятия, которые можно было бы решить на селе за счет развития сельского зеленого туризма; предлагаются прямые и непрямы рычаги регуляции данного вида деятельности между государством и субъектами предпринимательства.

Ключевые слова: сельский зеленый туризм, екотуризм, малое предпринимательство.